

Webversie

29-3-1942: ‘Hetzelfde zeiden we vroeger ook van de joden, een jood is heel geschikt, ook in de winkel al moest je wel wat oppassen als je zaken met hem deed, maar een troep joden is iets onplezierigs en hetzelfde beleven we nu met de Duitschers. Wellicht zagen b.v. Fransen vroeger ook wel met gemengde gevoelens een bus Nederlanders in hun steden uitstappen, alleen betaalden die dan nog hun eigen eten. De joden gaan wel heel erg het loodje leggen, alles wat de Duitschers mis gaat is hun schuld en zal op hen gewroken worden. Het is een pesten zonder enige grond van redelijkheid op een groep mensen die wat anders dan de Westerlingen is. Een groep mensen die waarschijnlijk iets meer geniale exemplaren bezit en mogelijk ook wat meer slemielen.’

Dagboek

‘Hetzelfde zeiden we vroeger ook van de joden. Eén jood is heel geschikt, maar een troep joden is iets onplezierigs, met de Duitschers beleven we nu hetzelfde. De joden komen wel heel erg het loodje legen. Alles wat de Duitschers mis gaat is hun schuld en zal op hun worden gewroken. Het is pesten, zonder eenige grond van redelijkheid.’¹

Webversie

20-9-1942: ‘Maar ja, dat zijn van die kleine puzzles die opgelost moeten worden, als je het vergelijkt met de problemen waar de Joden voor geplaatst zijn dan vallen eigen moeilijkheden in het niet. Zelfmoord is er aan de orde van de dag, om te ontkomen aan het transport naar Polen om puin te ruimen en dat bijna zonder eten waardoor velen zullen bezwijken. Veel wordt er niet over bekend. De Joodse gezinnen worden totaal uit elkaar gehaald en waarom moet dat nu? Een eerlijke en faire manier zou toch zijn om hen een gebied aan te wijzen waar deze mensen zouden kunnen wonen als men er in Duitschland zo fel op gebrand is. Waarom deze haat? Maar niet te veel aan denken, je wordt er maar beroerd van. Het is nu eenmaal zo dat een mensenleven niet veel telt, en een Joods leven helemaal niets meer.’

Dagboek

20-9-1942: [eerste zin is nieuw] ‘Zelfmoorden onder joden zijn aan de orde van de dag, om te ontkomen aan deportatie naar Polen, ‘om puin te rijden bijna zonder eten en dergelijke dingen waardoor de meesten bezwijken. Veel wordt er niet van bekend. De Joodsche gezinnen worden totaal uit elkaar gehaald en waarom waarom. Een eerlijke en faire manier zou toch zijn om hen een gebied toe te wijzen wanneer men hen nu een maal in Duitschland kwijt wil zijn. Maar niet te veel over denken want je wordt er maar beroerd van. Het is nu eenmaal zoo dat een menschenleven niet veel telt op het oogenblik, en vooral een joodsch menschenleven niet.’²

Webversie

29-12-1942: ‘Af en toe denk je je deze ellende in, maar veelal lopen we er maar haastig aan voorbij, je wordt er maar beroerd van als je er aan denkt, en **ben ik mijns broeders hoeder?** Hier in Leeuwarden merken we niet zo veel van die transporten omdat het zeer kleine groepen zijn maar in Amsterdam zijn hele buurten joods en daar spelen zich natuurlijk verschrikkelijke taferelen af.’ [het vette stuk komt in het origineel niet voor.]

Webversie

Kerstavond 1943: ‘Toch is Kerstmis 1943 nog voor de meeste in ons land een vredig feest, de joden, de gijzelaars, de mensen in de concentratiekampen en gevangnissen, de doden en hun

¹ Dagboek Miedema, NIOD, dagboeken, nr.52, p.151, 154.

² Dagboek Miedema, NIOD, dagboeken, nr.52, p.190, 193.

familieleden even buiten beschouwing gelaten.’[het tweede deel van die zin, na ‘feest’, is toegevoegd]

Webversie

20-8-1944: ‘Hoevelen zijn er al niet omgebracht in deze paar jaar van bezetting? De Joden, de mensen in Vught, Amersfoort en Ommen, ze zijn niet te tellen. Je hoort zo weinig van dit alles, moet er naar raden, want kom je in zo’n kamp terecht, dan lijkt het wel een doorgangshuis te zijn, want waar werken of leven al die mensen.’[dit is een geheel nieuwe passage]

Webversie

9-5-1945: ‘Nu de Duitsers weg zijn krijgen we de Joden terug, een teken dat het leven weer normaal wordt. Ik denk dat het anti semitisme wel wat zal zijn toegenomen omdat die mensen wat met andere ogen worden bekeken dan voor de oorlog, mogelijk niet zo welwillend. Er is wat teveel over hen gesproken en geschreven en daar blijft wel het één en ander van hangen. Ik hoorde van een gezin waar een Joods echtpaar vier jaar lang was ondergedoken, een prestatie en een opgaaf voor de mensen. Nu deze Joden weer in eigen huis terug zijn begonnen de opmerkingen en verwijten los te komen inplaats van dankbaar te zijn dat ze niet in een of ander concentratie kamp opgesloten waren. De Joden zijn me nooit zo sympathiek geweest wegens de ervaringen uit de zaak van voor de oorlog, ze zijn veelal te pienter, misschien vervolgde Hitler hen daarom ook zo genadeloos.

Dagboek

9-5-1945: ‘Nu de Duitsers weg zijn krijgen we de Joden terug, een teken dat het leven weer normaal wordt. Ik denk dat het anti semitisme wel wat zal zijn toegenomen, de Joden worden wat met andere ogen bekeken als voor de oorlog, niet meer zoo welwillend. Er is teveel over hen gesproken.’ Een ondergedoken echtpaar was nu weer thuis en begon nu verwijten te maken aan hun helpers, in plaats van dankbaar te zijn. ‘dat ze niet in het een of ander concentratie kamp waren opgesloten.’ ‘De Joden zijn mij altijd al wat onsympathiek geweest wegens de ervaringen in de zaak van voor de oorlog en ik kan niet zeggen dat mijn meening in dit opzicht veranderd is. Ik hoop niet dat ze veel invloed op het maatschappelijk leven zullen krijgen. Ze zijn ons te pienter, misschien vervolgde Hitler hen daarom zoo genadeloos.’³

Webversie

18-6-1945: ‘Elke avond staan er advertenties in de kranten van zoekgeraakte mensen, mensen die in concentratiekampen gezeten hebben, mensen die mogelijk tussen de Russen verzeild geraakt zijn. Joden zijn er tot nu toe zeer weinig teruggekeerd.’

Dagboek

18-6-1945: ‘Elke avond staan er series advertenties in de kranten van zoekgeraakte mensen, in Duitschland. Het aantal Joden dat terugkomt is gering.’⁴

Webversie

5-7-1945: ‘Nog steeds komen berichten binnen over gevonden massagraven, hier en in Duitsland, er is op een manier huisgehouden waar we geen voorstelling van hadden, ook de Joden blijken weg te zijn want we zien maar enkelen meer op straat, ze schijnen via Westerbork weggevoerd te zijn en vermoedelijk omgebracht, want anders waren nu reeds de Joden teruggekomen zogoed als

³ Dagboek Miedema, NIOD, dagboeken, nr.52, p.453.

⁴ Dagboek Miedema, NIOD, dagboeken, nr.52, p.1225.

de andere dwangarbeiders, die nu weer boven water komen. Je kunt je haast niet voorstellen dat dergelijke massale moordpartijen hebben plaats gevonden en waarom eigenlijk? Zo maar!

Dagboek

5-7-1945: 'Nog steeds komen berichten binnen over gevonden massagraven, hier en in Duitsland. Steeds nieuwe moordpartijen in het groot komen aan het licht. Het aantal Joden is zoo uitgedund dat we er op straat zelfs weinig tegen komen terwijl je er vroeger over struikelde. Op wetenschappelijke manier werden massa's mensen ter dood gebracht. En waarom? Zoo maar!'⁵

⁵ Dagboek Miedema, NIOD, dagboeken, nr.52, p.1235-1236.